

Andreas Norlén: Tal på nationaldagen 2013

Talare
Andreas Norlén
Riksdagsledamot

Datum
6 juni 2013

Plats
Ödeshög

1 Kära vänner!

Jag är glad över möjligheten att få fira Sveriges nationaldag tillsammans med er idag i Ödeshög. Som gammal Ödeshögsbo – uppvuxen på Sandgatan, Skolgatan
5 och Lysingsvägen – blir jag varm om hjärtat när jag blickar ut över torget och ser välkända skyltar som Norrbys skor, kyrkan där skolavslutningarna hölls och fontänen med sina tre stenar som en del påstod symboliserade 80-talets tre tongivande Ödeshögspolitiker, Carl-Göran Larsson, Ingvar Wik och Bruno Lago.

10

Jag bodde i Ödeshög till 1995, när jag var 22 år, så jag har varit Ödeshögsbo betydligt längre tid än jag har varit riksdagsledamot. Jag blev invald i Sveriges riksdag 2006 så där har jag bara tillbringat sju år av mitt liv. Dessutom har jag enbart ett övernattningsrum i Stockholm – Östergötland är fortfarande
15 hemma, och även om jag numera bor i Motala känner jag mig hemma också i Ödeshög, när jag kommer hit och exempelvis hälsar på moster Kicki på ElektroPär, elföretaget som min morfar grundade.

20

Eftersom det är Sveriges nationaldag tänkte jag tala lite om Sverige, men jag har också uppdraget att om en stund överlämna förtjänsttecknet Årets Johanna till årets mottagare av den fina utmärkelsen, så en del av mitt tal kommer också att kretsa kring handelsman Johanna och Hantverkshuset Johanna.

25

Vi firar Sveriges nationaldag – men vad är det egentligen vi firar då? Vad är Sverige? Och vad är en nation?

30

Den 6 juni 1523 valdes Gustav Vasa till Sveriges kung. Därmed sattes definitivt punkt för Kalmarunionen mellan Nordens tre riken och Sverige var åter en helt självständig stat med en egen monark. Detta har angetts som det främsta skälet att fira Sveriges nationaldag just den 6 juni. Härtill kommer att både 1809 års

regeringsform och den nu gällande 1974 års regeringsform – vår viktigaste grundlag – antogs den 6 juni.

- 35 Det vi firar den 6 juni är dock, som jag ser det, inte olika historiska händelser. Istället är det en dag att högtidlighålla den gemenskap som vi har som bor i Sverige, en dag för samhörighet och sammanhållning.

40 Då utgår jag från vad en nation är. Många uppfattar att en stat och en nation är samma sak, men så är det inte. Staten är den juridiska konstruktionen, den formella strukturen med riksdag och regering, lagstiftning och rättsskipning. Nationen är folket, kulturen och historien, det som är mustigt, av kött och blod, det som pulserar och sjuder av liv. Nationen är de långvariga relationerna, de sega strukturerna som man inte förändrar i en handvändning. Nationen är
45 det som förenar oss, det vi har gemensamt, vad vi än röstar på och vilka roller vi än har.

Det är nationen som utgör gemenskapen mellan oss som bor i Sverige. Den gemenskapen ska man inte skönmåla. Den är inte alltid enbart harmonisk och
50 trivsam – men vi kommer inte ifrån den. Lika lite som vi väljer vilken familj vi ska ingå i, när vi föds, väljer vi vilken nation vi föds i. Vi kan visserligen senare i livet välja att säga upp gemenskapen med vår familj eller vår nation och söka oss nya sammanhang att leva i, men tills vi gör det är vi en del i de gemenskaper som ödet, slumpen, försynen eller vad det nu är har placerat oss i.

55 Ett sätt för oss att hantera denna samverkan på är att skapa olika regelsystem för hur vi ska bete oss mot varandra. Staterna ger oss den formella ramen för att fatta gemensamma beslut om en del av de viktiga frågor som vi tillsammans måste ta ställning till. Samtidigt kan staten och lagarna inte fungera utan
60 förankring hos de människor som berörs av dem. Staten och demokratin behöver förankras i en konkret verklighet, hos folket, kulturen och historien, i det som är av kött och blod, det som lever och pulserar. Utan folket, utan nationen vore staten bara ett tomt skal av formella regler – och utan staten och dess regler kan nationen lätt falla ner i anarki. Staten och nationen behöver
65 varandra, men idag på nationaldagen är det nationen, folket och vår gemenskap som vi firar, snarare än staten och dess regelverk.

Det är viktigt att nationen, gemenskapen är öppen och välkomnande, så att alla som vill kan bli en del av den, göra den till sin. Att bli svensk medborgare är att

få tillträde till staten Sverige, få de rättigheter som tillkommer svenska medborgare, att få statens skydd när det behövs. När vi talar om integration, däremot, talar vi om att Sveriges nya invånare blir en del av den svenska nationen, att de gradvis blir en del av den mänskliga, kulturella och historiska gemenskap som vi högtidlighåller idag på nationaldagen. För att sådan integration ska äga rum krävs insatser både av oss som redan ingår i gemenskapen och av dem som vill bli en del av den. Vi måste öppna vår gemenskap och välkomna nya människor att ta del av den, samtidigt som den krävs vilja och öppenhet också av den som vill in.

80

Man kan inte säga att den ena nationen är bättre än den andra. Däremot har varje nation legitima skäl att manifesteras sin gemenskap, sin samhörighet på det sätt vi svenskar gör på vår nationaldag.

85 Vad finns det då som binder oss samman, vad består vår gemenskap av? En utgångspunkt är att det som binder oss samman är att det är just vi som bor just här i Sverige just nu. Geografin har sin betydelse, eftersom gemenskap i vart fall historiskt har byggts på att man fysiskt finns i närheten av varandra, men sjöar och berg och skogar skapar inga samhällen. Den svenska nationen utgörs i stället av alla oss som vill vara en del av den. Gemenskapen bygger på oss människor och på vår vilja att göra det bästa möjliga av det historiska sammanhang som just vi har råkat födas in i.

Finns det något mer som binder oss samman än geografin? Javisst. Värdena, de grundläggande principer som ligger till grund för både vår nation och vår stat. Alla människors lika värde. Alla människors rätt till sitt liv och sin frihet.

Rättsstatens idé om en rättvis rättegång. En regering och en riksdag baserad på folkviljan. Det är några exempel. Även språket, kulturen och historien binder oss samman. Att lära sig ett språk innebär att också få nycklar till folksjälens.

100 Orden avslöjar en del om vad som är viktigt för de människor som utvecklat språket.

Apropå historien sade president Ronald Reagan en gång: "Historien är en resa. Och när vi fortsätter på vår resa, så tänker vi på dem som reste före oss... och vi hör igen ekona från vårt förflutna". Allt det vi har och allt det vi är idag bygger på det som har varit. Det finns en obruten linje mellan oss som står här idag och de människor som verkade i vår bygd för 50 eller 100 eller 500 år sedan.

110 På vår nationaldag tänker jag därför gärna på dem som byggde vår trakt och vår
nation och vars arv vi nu förvaltar. Här i Ödeshög idag tänker jag särskilt på
handelsman Johanna. Hon föddes för över 200 år sedan, 1807, och dog 1899,
efter ett långt och strävsamt liv, men hon blev också en viktig person under min
egen barndom. Johanna Pettersson, som hon egentligen hette, var det vi idag
115 skulle kalla en entreprenör, långt innan det ordet var uppfunnet. Många av er
kan historien om Johanna, men låt mig ändå säga några ord om henne. Hon
föddes i Brodderyd, gifte sig som 17-åring och kom så småningom till
gatugården. Hennes affärsverksamhet utgick från jordbruket, där hon gjorde
goda affärer och hon blev så småningom ägare till nio gårdar i bygden. Med
120 gårdarna som bas byggde hon upp en omfattande annan affärsverksamhet. Hon
bedrev handel med olika varor från sin handelsbod på gården och gjorde
inköpsresor till Tyskland och Danmark. Men hon nöjde sig inte med att ägna
sig åt sina egna affärer, utan var också engagerad i bygdens utveckling. Hon lät
bekosta den första stenlagda gatan i Ödeshög, skänkte altartavlan till kyrkan,
125 bestämde att tisdagar skulle vara torgdagar och hon lät anlägga en ny hamn i
Hästholmen. Det berättas om hur hon en gång, innan den nya hamnen var
byggd, fastnade med sin stora, svarta sidenklänning i en spik och föll i vattnet.
När hon kom upp ur vattnet var hon arg som ett bi och svor på att en ny hamn
skulle anläggas – och så blev det. Om den historien är sann eller inte är oklart,
130 men Johanna var i vart fall en av de största aktietecknarna i Hästholmens
hamnbolag och bidrog därmed verksamt till den nya hamnen.

Framgångarna varade dock inte för evigt. På 1870-talet drabbades
världsekonomin av depression och Johanna Pettersson gick i konkurs. Sina sista
135 år tillbringade hon i en liten bostad i det gatugårdens mangårdsbyggnad, som
ägdes av hennes dotter och som sedermera kom att kallas Lööfska huset. Även
då höll hon dock sin entreprenörssjäl levande och drev ända upp i hög ålder en
liten affär där hon sålde mjöl, ägg och annat.

140 Man kan se handelsman Johanna som en symbol på flera sätt. Hon var i sin
krafts dagar en framgångsrik företagare som investerade och expanderade i olika
branscher. På så sätt är hon en fin förebild för också dagens entreprenörer. Till
detta kommer att hon var kvinna i en mansdominerad värld. Hon är därmed
också en förebild för alla tjejer och kvinnor som vill riva de glastak som
145 fortfarande finns på olika ställen och som hindrar kvinnor från att forma sina liv
som de själva vill. Hon agerade inom ramen för det system som fanns då, men
visade att kvinnor var att räkna med, även inom jordbruk och affärliv. Johanna

var också maka och mor. Hon och hennes man fick nio egna barn och tog
150 därutöver hand om fyra fosterbarn, så Johanna uppfostrade inte mindre än 13
barn. På det sättet kan hon också vara en inspirationskälla för alla de föräldrar –
inte minst ensamstående mammor – som idag kämpar för att få vardagen att
fungera med jobb, barn och andra krav som ställs. Sist men inte minst var hon
också Ödeshögsbo och hon bidrog aktivt till att Ödeshög blev en bättre plats att
155 leva och verka på – det stenlagda torget, hamnen i Hästholmen och torgdagarna
på tisdagar är några exempel.

Alla dessa dimensioner av handelsman Johanna finns med i det pris som jag
strax ska utdela, förtjänsttecknet Årets Johanna. Utmärkelsen tilldelas en
160 ”förtjänt kvinna i Ödeshögs kommun”, närmare bestämt en kvinna som visar
vad som kan hända om man ”tar i lite extra” – för tog i, det gjorde Johanna.
Kriterierna är utformade ganska öppet för att täcka in alla de olika aspekter som
finns av handelsman Johanna.

165 Utmärkelsen utdelades för första gången 1984 och min mor, Gunilla Norlén,
som sitter där nere, var en av initiativtagarna. Bakgrunden var att hon och två
väninnor något år tidigare hade startat Hantverkshuset Johanna, som låg här
bakom i det som förr var Kaijlings möbelaffär men som nu har rivits.
Hantverkshuset Johanna var en ganska fantastisk inrättning och där tillbringade
170 jag både helger och somrar under ett antal år av min uppväxt. Där kunde
hantverkare av alla slag – träsnidare, keramiker, textilkonsthantverkare och alla
andra – lämna in sina alster i kommission för att få dem sålda. Nu finns det
hantverksbutiker av det här slaget både här och där, men i början av 1980-talet
var det en ganska ny företeelse, och jag undrar om det än idag finns någon
175 hantverksbutik som har så många leverantörer som hantverkshuset hade. Det
handlade om flera hundra hantverkare som tack vare Hantverkshuset Johanna
fick en chans att nå ut till en bred kundkrets. På övervåningen i detta stora hus
anordnades konstutställningar med välbesökta vernissager, ibland så ofta som
var fjortonde dag. Jag kommer ihåg hur spännande det var att hjälpa till i affären
180 på somrarna med alla turisterna eller till jul, när alla skulle köpa julklappar.

Hantverkshuset Johanna, som så småningom ombildades till en ideell förening,
var förstås uppkallat efter handelsman Johanna. För att ytterligare lyfta fram
handelman Johanna och hålla hennes minne levande, föreslog min mor att
185 hantverkshuset skulle inrätta utmärkelsen Årets Johanna och så blev det.
Utmärkelsen utdelades för första gången 1984 och tilldelades Karin Hultberg

190 som en erkänsla för hennes omfattande frivilligarbete. På den tiden utdelades
utmärkelsen på valborgsmässoafton, innan det var dags att gå till majbrasan i
hembygdsgården, och det var alltid mycket folk som kom och tittade. Ett år
kom trubaduren Leif Werner från Stockholm. Han hade skrivit en visa om
”Handelsman Johanna uti Ödeshög” som han till och med försökte ta sig in på
Svensktoppen med och nästan lyckades. Ett annat år hade vi besök av ättlingar
till handelsman Johanna, som delade ut utmärkelsen. Det var en rolig tid.

195

När hantverkshuset så småningom lades ner upphörde också utdelningen av
utmärkelsen Årets Johanna. För ett antal år sedan tog dock stiftelsen Ingeborg
och Folke Löfs minnesfond med Bengt Engholm i spetsen initiativ till att
utmärkelsen åter skulle väckas till liv och så blev det, genom ett samarbete
200 mellan minnesfonden, Ödeshögs kommun – särskilt allas vår Gunilla
Christensen på biblioteket – och Länsstidningen Östergötland, den
prenumererade fredagstidningen som min mor driver. Efter Bengt Engholms
bortgång är det Ingrid Staaf som är ordförande i minnesfonden och som har sett
till att samarbetet har fortsatt. Min mor är väldigt glad över att utmärkelsen åter
205 delas ut och det är jag också. För mig väcker det ljusa barndomsminnen till liv,
samtidigt som jag tycker att det känns bra att Ödeshög en gång om året stannar
upp och minns en driftig entreprenör, en stark kvinna, en omtänksam mor med
många barn och en sann Ödeshögsbo – Johanna Pettersson, handelsman
Johanna, en viktig och färgstark person i bygdens historia.

210

Nu har det blivit dags för mig att överlämna utmärkelsen Årets Johanna till
årets mottagare – Majken Johansson.

215 **Taggar**

2010-tal, 2013, Man, Moderaterna, Nationaldagen, Politiska tal

URI

<https://www.svenskatal.se/tale/andreas-norlen-tal-pa-nationaldagen-2013>

220

225